

«ПОДАТОК НА GOOGLE»: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТВОРІВ, РОЗМІЩЕНИХ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Валентина Троцька,
старший науковий співробітник НДІ
інтелектуальної власності НАПрН України

Стаття присвячена дослідженню особливостей правового врегулювання правовідносин між суб'єктами авторського права та пошуковими агрегаторами, діяльність яких пов'язана з відтворенням або відсиланням на публіцистичні твори, розміщені в мережі Інтернет.

Ключові слова: публіцистичні твори, Інтернет-видавництва, пошукові агрегатори, вільне відтворення творів з інформаційною метою

Актуальність теми дослідження. З появою та розвитком Інтернету з'явилися нові форми оперативного забезпечення читачів новостійними матеріалами, що призвело до виникнення правових питань, пов'язаних з відтворенням і відсилкою спеціалізованими пошуковими системами (далі — пошукові агрегатори) на публіцистичні твори, попередньо опубліковані в пресі чи в мережі Інтернет, права на які належать їхнім авторам чи видавництвам. Так, останніми роками в Німеччині й Іспанії внесені зміни до відповідних законів, які назвали «Закон Google» чи «податок на Google», згідно з найменуванням одного з найбільших пошукових агрегаторів. Саме веб-сайт Google News один з перших підпадав під запропоновані норми. Зміни до законів схвально підтримали видавництва журналів, газет та інші веб-видання й водночас розкритикували Інтернет-користувачі. На думку останніх, норми обмежують право суспільства на інформацію, будь-які повідомлення новостійного характеру мають підпадати під виключення з авторського права, а саме: бути вільними. Наведене часто

викликає дискусію та жваве обговорення в ЗМІ. Зокрема, в грудні 2014 р. в відбулася нарада представників ЗМІ щодо піратства в мобільних аплікаціях. Гостро обговорювали питання діяльності пошукових агрегаторів, діяльність яких, на думку учасників зібрання, «загрожує комерційним інтересам виробників контенту» [1].

Отже, тема дослідження є актуальною, тому що стосується широкого кола осіб, залучених до процесу створення та відтворення публіцистичних творів у мережі Інтернет. По-перше, вона пов'язана з правами кожної людини на створення умов для формування інформаційного суспільства, зокрема відкритого, доступного отримання будь-якої інформації. По-друге, вона зачіпає інтереси авторів і видавництв, які потребують захисту від незаконного використання їхніх результатів творчої діяльності. По-третє, безпосередньо стосується пошукових агрегаторів, які роблять максимально зручними та доступними щоденні інформаційні повідомлення для читачів.

Стан наукової розробки проблеми. Деяким аспектам використання публі-

цистичних творів присвячені наукові статті таких вітчизняних і зарубіжних учених: К. Афанасьєва, Е. Гаврилов, О. Германова, І. Зайцева-Калаур, А. Єрмакова, О. Кохановська, О. Кузнецова, І. Панкєєв, О. Сергєєв, А. Тимофєєв, М. Титаренко, А. Федорчук, М. Федотов та ін. Утім, у наукових і правових колах тема запропонованого дослідження залишається малорозкритою. Можливо це пов'язано з тим, що законодавче регулювання запроваджено в деяких європейських країнах порівняно недавно (2013, 2014 рр.), тому, не маючи належного практичного досвіду, передчасно робити висновки щодо доцільності введення відповідних норм у законодавстві України. Не зважаючи на таке лояльне ставлення науковців до порушеної теми, питання досить активно обговорюють у ЗМІ, особливо на шпальтах Інтернет-видань.

Метою статті є розкриття проблемних питань правового регулювання відносин між видавництвами та пошуковими агрегаторами, опрацювання досвіду іноземних країн з порушених питань, з одночасним правовим аналізом законодавства України та на основі проведеної роботи надання висновків.

У мережі Інтернет часто використовуються різні публіцистичні твори, особливо ті, що пов'язані з доведенням новостійної інформації до читача. Як відомо повідомлення про новини дня чи інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації, не є об'єктами авторського права. Такі норми передбачені як в міжнародному законодавстві, зокрема в Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів (ст. 2), так і в законодавстві країн-учасниць, у тому числі й України: ст. 434 ЦК України, ст. 10 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Термін «новини» охоплює лише «повідомлення про новини дня або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації», а тому не може поширюватися на інші форми подачі новостійних матеріалів у формі публіци-

стичних творів. У цій статті мова піде саме про такі твори. Згідно з п. 1 ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» до об'єктів авторського права належать літературні письмові твори публіцистичного характеру. В літературі використовують й інший термін — «публікація», — а авторів таких творів називають публіцистами. Як зазначено в словнику-довіднику, за редакцією О. Святоцького, В. Дроб'язка, «публікація — це твір, надрукований у періодичному виданні, виданні, що продовжується, неперіодичному збірнику або у вигляді самостійного видання; акт опублікування твору» [2]. На думку М. Титаренка, «публіцистика — це рід літературної і журналістської творчості, який оперативно досліджує, узагальнює і трактує з авторських позицій актуальні суспільно-політичні питання та інші проблеми суспільства, з метою впливу на суспільну думку та існуючі політичні інститути, оперуючи при цьому засобами логічного мислення та емоційного впливу» [3]. Як зазначено в Літературознавчому словнику, «оскільки публіцистику виділяють в окремий рід літератури та журналістики, то серед письменників — поряд з прозаїками, поетами, драматургами, критиками, перекладачами — виділяють також публіцистів», які висвітлюють актуальні питання сучасності, що стосуються здебільшого політики та громадського життя [4]. До публіцистичних творів можуть належати замітки, статті, аналітичні огляди, інтерв'ю, виступи, інтерв'ю, репортажі тощо, створені авторами-публіцистами, що можуть працювати штатними чи позаштатними журналістами у видавництвах.

В умовах розвитку інформаційного суспільства будь-яка особа може ознайомитися з короткою інформацією, розміщеною на веб-сайті пошукового агрегатора та за умов зацікавленості змістом матеріалу за допомогою гіперпосилання перейти до головного джерела запозичення — веб-сайту видавництва чи інших джерел, де зазначена

інформація розкрита більш повно в публіцистичному творі. Наприклад, україномовна версія такого пошукового агрегатора, як Новини Google, формує повідомлення з понад 200 україномовних джерел з усього світу, групує статті з подібної тематики та показує їх відповідно до вподобань кожного користувача [5]. Отримання читачами мобільної інформації за допомогою пошукових агрегаторів має неабияку популярність, що позначається на привабливості розміщення на веб-сайтах реклами, а отже отримання доходу. Діяльність таких агрегаторів залишає в тіні авторів і видавництв, яким належать права на результат творчої діяльності — публіцистичні твори. Звісно, для суб'єктів авторського права така ситуація є малоприйнятною. Вони, на відміну від пошукових агрегаторів, часто не мають зазначеного доходу, а лише витрати на збір інформації, утримання журналістів тощо. Представники пошукових агрегаторів мають іншу думку, вважаючи, що саме їхня діяльність приносять визнання видавництвам. Як бачимо, навколо питання використання статей, попередньо опублікованих у пресі чи в мережі Інтернет, точаться постійні дискусії.

Сьогодні у світі спостерігаються різні тенденції щодо охорони та захисту прав на публіцистичні твори: одні країни врегульовують правовідносини вносячи відповідні зміни до законів у сфері авторського права, інші створюють фонди для підтримки видавництв чи обмежуються судовими прецедентами. Так, у 2013 р. набрали чинності зміни до Закону Німеччини «Про авторське право і суміжні права» [6]. Згідно зі ст. 87 (f, g, h) цього Закону передбачено виключне право видавництва (*press publisher*) на використання з інформаційною метою статей або їхніх уривків з комерційною метою. Це право чинне протягом одного року з дати опублікування твору. Тож пошукові агрегатори повинні отримувати дозвіл і виплачувати винагороду ви-

давництвам за використання як інформації статей чи їхніх частин. Утім, наведені положення Закону не поширюються на блогерів, інших фізичних осіб, які здійснюють використання зазначених статей у приватних цілях, компаній — без комерційної мети. Таке використання підпадає під випадки вільного використання, встановлені цим Законом. Згідно з останніми повідомленнями в ЗМІ, після прийняття зазначених змін відносини між видавництвами та пошуковими агрегаторами лише ускладнилися. Так, останні відмовляються здійснювати посилання на статті тих видавництв, які розміщують будь-яку інформацію про ліцензування чи щодо захисту авторського права на твори. Як наслідок, у список таких видавництв потрапили два десятки Інтернет-журналів Німеччини. За повідомленням ЗМІ, в 2014 р. компанія Yahoo направила позов до Федерального конституційного суду Німеччини щодо визнання прийнятих змін до Закону неконституційними [7].

Після довгих дискусій подібні зміни внесені й до законодавства у сфері інтелектуальної власності Іспанії. Першим на такі зміни відреагував веб-сайт Google News. У ЗМІ з'явилося повідомлення про те, що пошуковий агрегатор частково обмежить бізнес в Іспанії, що пов'язано з прийняттям законодавчих поправок [8].

Однак, не всі країни йдуть шляхом, запропонованим Німеччиною та Іспанією. Так, у Франції подібний законопроект не набрав необхідної кількості голосів у законодавчому органі влади. Натомість, було підписано угоду між Google і Урядом, відповідно до якої створено фонд у 82 млн дол. США на підтримку французьких видавництв [9]. У Бельгії після 6 років судової тяганини між газетними видавництвами цієї країни та пошуковим сайтом Google укладено договори про співпрацю, на взаємовигідних для сторін умовах... [10].

У деяких країнах започаткована судова практика вирішення спірних питань. Так, у 2013 році винесені рішення в справах за позовами видавництва Великобританії та США до нідерландської компанії Meltwater (далі — Компанія), що має представництва в 27 країнах. Компанія відома тим, що подібно до пошукових агрегаторів, проводить моніторинг новин, відтворює ключові частини статей і розсилає їх на електронну пошту клієнтам (державним органам, підприємствам, організаціям тощо) з посиланням на веб-сайти, де розміщені статті. Агентство ліцензування газет (the Newspaper Licensing Agency Limited) звернулося з судовим позовом до Компанії, представництво якої розміщено у Великобританії з вимогою виплатити винагороду з розрахунку за кожне відвідування сайту користувачами. Це спричинило невдоволення останніх, оскільки відвідування веб-сайту Компанії будьким могло стати платним. Верховний суд Великобританії виніс рішення, згідно з яким відтворення Компанією новин видавництва є тимчасовим, що вважається вільним використанням творів для пересічних користувачів. На думку суду, при перегляді веб-сайту створюються два види копій контенту: відображення його на екрані монітора та збереження (кешування) в пам'яті комп'ютера. Обидва випадки передбачають вільне використання творів користувачами Інтернет. «Принциповий момент полягає в тому, що в жодному із зазначених випадків кінцевий користувач не визнаватиметься, що створює копію веб-сторінки, якщо тільки він цілеспрямовано не вирішив завантажити чи роздрукувати її», зазначено у рішенні суду [11]. Отже, суд визнав, що Компанія не повинна виплачувати винагороду, виходячи з кількості відвідувань користувачами веб-сайту. Таке відтворення є тимчасовим, що підпадає під випадки вільного використання творів.

Однак на цьому історія не закінчилася. До американського представництва тієї ж самої Компанії було подано позов агентством Associated Press. Згідно із судовим рішенням Компанію зобов'язано укласти договори (ліцензії) з суб'єктами авторського права про отримання дозволу на використання статей. У процесі судового розслідування встановлено, що Компанія відтворювала короткі уривки статей — ключові факти інформаційних повідомлень та розповсюджувала серед своїх підписантів. При цьому клієнти Компанії дуже рідко переходили за посиланнями до оригіналу статті (в середньому 0,08 % випадків). Компанія не погоджувалася із позовними вимогами, у процесі розгляду судової справи, посилалася на ст. 107 Закону про авторське право США [12], згідно з якою передбачені фактори, що визначають випадки добросовісного використання творів (*a fair use*). Суд, беручи до уваги норми цього Закону, дійшов висновку, що відтворення уривків статей Компанією має комерційний характер, а тому не підпадає під фактори добросовісного використання, тому їх використання має здійснюватися з дозволу суб'єктів авторського права та з виплатою їм винагороди. Зважаючи на зазначене, суд зобов'язав Компанію укласти договори із суб'єктами авторського права та виплачувати їм винагороду. Як бачимо, основою такого рішення стали приписи Закону США щодо випадків добросовісного (вільного) використання творів. З огляду на те, що в США та Великобританії діє прецедентне право, судові рішення започаткувало практику укладення договорів між пошуковими агрегаторами та видавництвами про надання дозволу на використання статей.

Яка ж ситуація з охороною прав на публіцистичні твори в Україні? Чи можуть сьогодні бути застосовані чинні норми до відносин між пошуковими агрегаторами та видавництвами? Чи

визначають норми законодавства вільне використання творів, попередньо опублікованих в пресі чи в мережі Інтернет, у яких випадках і за яких умов?

За приписами ст. 426 ЦК України, статей 32, 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» використання творів, у тому числі публіцистичних творів, будь-якими особами допускається виключно на основі договору, крім випадків вільного використання творів. Такі випадки визначені ст. 444 ЦК України та статей 21–25 названого Закону. Зупинимось на них з метою визначити чи може підпадати відтворення публіцистичних творів пошуковими агрегаторами під вільне використання згідно з чинним законодавством.

У контексті вільного відтворення творів з інформаційною метою, варто звернути увагу на норми пп. 3, 4, 9 ст. 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Згідно з п. 3 ст. 21 цього Закону без згоди автора (чи іншої особи, що має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора та джерела запозичення допускається відтворення у пресі, публічне виконання чи публічне сповіщення попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних і соціальних питань чи публічно сповіщених творів такого ж самого характеру у випадках, коли право на таке відтворення, публічне сповіщення чи інше публічне повідомлення спеціально не заборонено автором. Отже, по-перше, дозволено використання попередньо опублікованих у газетах або журналах статей, по-друге, якщо право на зазначені способи відтворення спеціально не заборонено автором. У зв'язку з цим на практиці виникає низка питань.

Щодо першої умови. Якщо припустити, що пошукові агрегатори здійснюють відтворення не статті, а лише її частини, то це може здатися на пер-

ший погляд цитуванням, що є вільним відповідно до п. 1 ст. 21 названого Закону, а саме: дозволяється використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів у обсязі, виправданому поставленою метою, зокрема й цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлене критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються. Насправді, такі дії з огляду на вказані положення Закону, не можуть вважатися цитуванням, зважаючи на те, що відсутній твір, до якого цитати включаються, тому що пошуковий агрегатор переважно використовує ключову фразу з тексту статті з метою зацікавити читача інформацією, наведеною в її повному тексті. На підтвердження зазначеного варто нагадати, що цитата — це «порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілишими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні» (ст. 1 згаданого Закону). Можливий й інший варіант, коли пошуковий агрегатор наводить коротку анотацію до викладеного матеріалу в статті (лід). Лідом (від англ. *lead* — керувати, очолювати, посідати перше місце, бути попереду) вважається короткий виклад журналістського матеріалу, що розміщується після заголовка та перед основним текстом [13]. Як зазначає А. Євграфова, «лід допомагає окреслити коло проблем функціонального спрямування в осмисленні організації цілого тексту, де лід є його сегментом» [14]. Тож і у випадку застосування ліду до статті таке зазначення не можливо вважати вільним цитуванням статті. Далі варто звернути увагу на умову, вказану в п. 3 ст. 21 Закону, а саме: «дозволяється відтворення

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

у пресі». Чи належить пошуковий агрегатор до преси? Це питання в межах чинного законодавства у сфері ЗМІ є досить спірним. Так, згідно з ст. 1 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» під пресою розуміють періодичні й такі, що продовжуються, видання, які виходять під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію». Відповідно до цього визначення пошуковий агрегатор може належати до преси та керуватися наведеними нормами щодо вільного використання творів у разі задоволення наведених у визначенні вимог (періодичність номерів, наявність свідоцтва про державну реєстрацію). У зв'язку з цим І. Зайцева-Калаур зазначає: «відтворювані матеріали повинні бути опубліковані в газетах, журналах і можуть бути передруковані тільки в пресі, про відтворення в інтернет-виданнях законодавець нічого не говорить» [15]. Продовжуючи думку К. Афанасьєва називає ситуацію, що сьогодні склалася в Україні парадоксальною «у країні активно функціонують інтернет-видання, але юридичного підґрунтя для їхнього існування немає» [16]. Зрозуміло одне, поки ведуться розмови про «підготовку проекту закону про порядок створення та організації діяльності засобів масової інформації в мережі Інтернет» [17], норми Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо вільного відтворення статей в мережі Інтернет залишаються дискусійними.

Щодо другої умови. Не менш спірне положення, закладене в п. 3 ст. 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо можливості спеціальної заборони автором права на вільне використання. Так у ч. 1 ст. 21 цього Закону вказано, що допускається вільне використання «без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право)», водночас п. 3 цієї ж статті регламентовано, що вільне використан-

ня можливе за умови, коли воно спеціально не заборонено автором. Як зазначає К. Афанасьєва, на практиці «найчастіше до такого права вдаються не автори, а самі видавці, намагаючись залишити за матеріалами свого видання статус ексклюзивності» [18]. Та чи мають таке право видавництва з огляду на наведені норми? Особи можуть набувати майнових прав відповідно до закону чи договору. На підтвердження наведеного висновку варто звернути увагу на ч. 2 ст. 19 згаданого Закону, згідно з якою видавцям газет журналів та інших періодичних видань належать виключні права на використання таких видань у цілому. Автори творів, включених до таких видань, зберігають виключні права на використання своїх творів незалежно від видання в цілому, якщо інше не передбачено авторським договором. Якщо припустити, що пошукові агрегатори не використовують видання в цілому, а лише його статті чи їхні частини, то можливі різні випадки щодо належності майнових прав на твори. Перший випадок: стаття в газеті чи журналі є службовим твором або створена на замовлення. Правовідносини між автором і видавництвом регулюються відповідно до статей 429, 430 ЦК України таким чином: майнові права на твір належать автору та роботодавцю (авторові й замовнику відповідно) спільно, якщо інше не встановлено договором. Часто за договорами майнові права на статті, створені штатним або позаштатними журналістами, переходять до видавництва/роботодавця чи видавництва/замовника. Крім цього, потрібно нагадати ч. 1 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права», згідно з якою в усній формі може укладатися договір про використання (опублікування) твору в періодичних виданнях (газетах, журналах тощо). У таких випадках Закон дозволяє відходити від письмового договору, що на практиці може бути пов'язано з певними неузгодженнями. Положення щодо

спеціальної заборони автором варто уточнити, вказавши й інших осіб, які мають авторське право, не утискаючи права авторів, та зазначивши, що така заборона має бути в письмовій, зокрема й електронній, формі.

Згідно з іншою нормою, п. 4 ст. 21 названого Закону, без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора та джерела запозичення допускається відтворення з метою висвітлення поточних подій засобами фотографії чи кінематографії, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення творів, побачених або почутих під час перебігу таких подій, в обсязі, виправданому інформаційною метою. Тож можливе повідомлення про події шляхом їх фотографування, створення чи включення до аудіовізуальних творів, передач (програм) мовлення. Що ж до іншого публічного повідомлення, то воно має бути «побачене або почуте під час перебігу таких подій», а не відтворене з попередньо опублікованих у газетах або журналах статей. Малоймовірно, що наведене положення вільного використання може бути застосоване при відтворенні чи відсилці до публіцистичних творів, попередньо опублікованих у пресі чи в мережі Інтернет, пошуковими агрегаторами.

Ще одна норма п. 9 ст. 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» згідно з якою дозволяється вільне відтворення з інформаційною метою без згоди автора (чи іншої особи, що має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора та джерела запозичення в газетах та інших періодичних виданнях, передачі в ефір або інше публічне сповіщення публічно виголошених промов, звернень, доповідей та інших подібних творів (далі — виступи) у обсязі, виправданому поставленою метою. Мова йде про можливість вільного відтворення публічно виголошених виступів за умови: 1) відтворення з інформаційною метою в газетах та інших періодичних

виданнях, передачі в ефір або іншого публічного сповіщення; 2) обсяг має бути виправданий поставленою метою. Пошуковий агрегатор може надавати посилання на розміщений на веб-сайті видавництва виступ, який за наведеними положеннями Закону, може вільно будь-ким використовуватися. Особливо це стосується відкритих прес-конференцій чи інших публічних заходів, доступних усім ЗМІ, коли складно стверджувати, що виключні права на відтворення публічного виступу може належати одному з них. У цьому випадку не виникає питання щодо дотримання авторського права пошуковим агрегатором. При цьому відтворення повинно задовольняти умову щодо «обсягу, виправданого поставленою метою». Якщо ж стаття подається, наприклад, як коментар до виступу, тобто не є окремим виступом, а тому може належати до публіцистичних творів, то не може йти мова про їх вільне використання.

Отже, на основі проведеного аналізу норм Закону України «Про авторське право і суміжні права», можна дійти такого висновку. Відтворення публіцистичних творів, які є результатами творчої діяльності їх авторів, може вважатися вільним за дотримання відповідних умов. Виходячи з норм пп. 3, 4, 9 ст. 21 названого Закону відтворення пошуковими агрегаторами публіцистичних творів не задовольняє наведені умови, а тому не підпадає під вільне використання. Використання в мережі Інтернет публіцистичних творів має здійснюватися будь-якою особою з дозволу суб'єктів авторського права на основі договору, укладеного з ними.

Сьогодні в умовах відсутності чітких правових норм, видавництва й інші інформаційні агентства намагаються побудувати взаємовідносини з особами, що відтворюють публіцистичні твори пропонуючи відповідні правила. Так, на веб-сайтах новостійних порталів (наприклад, *liga.net*, *news.meta.ua*, *ukr.net*, *news.yandex.ua*, *delo.ua*, *pravda.com.ua*)

розміщені правила використання матеріалів порталу (далі — Правила). Зокрема, відтворення, републікування, поширення, переробка, переклад твору, включення як складових частин в інші твори й інші способи використання статей, опублікованих на ресурсах порталу дозволяється за умови обов'язкового зазначення посилання на інформаційне агентство (для Інтернет-ресурсів — прямого гіперпосилання, не закритого від індексації пошуковими системами). Наголошено, що таке посилання повинно міститися виключно в першому чи другому абзаці (реченні) тексту, а не під текстом. Звісно, такі вимоги є резонними, позаяк зазначення інформації про правовласника в перших рядках тексту сприяє популяризації інформаційного агентства. Згідно з положеннями Правил використання може здійснюватися з дозволу інформаційного агентства, крім випадків вільного використання, визначених Законом України «Про авторське право і суміжні права». Деякі інформаційні агентства в Правилах встановлюють ліміт використання статей у розмірі від 300 до 500 знаків, перевищення якого тягне необхідність отримання письмового дозволу. Щодо таких об'єктів як фотографічні твори, для яких складно визначити обмеження, дозволяється їх використовувати лише з письмового дозволу. Використання матеріалів інформаційного агентства шляхом відображення їх в «агрегаторах новин» (спеціальних програмах для читання блоків інформації, що подаються у формі, так званої, Стрічки новин) дозволяється за умови: матеріал повинен містити заголовок, який характеризує його зміст, і лід (коротку анотацію викладеного матеріалу на ресурсах порталу), при цьому після вказівки заголовка інформаційного матеріалу повинен розміщуватися логотип і назва порталу. Також після ліда має бути вказане пряме гіперпосилання на повний виклад статті. Деякі популярні інформаційні агентства на своїх веб-

сайтах зазначають про заборону будь-якого відтворення, передрукування, розповсюдження інформації, зокрема й кешування, кадрування тощо без їхнього дозволу (наприклад, Reuters, Associated Press, «Франс-Пресс», «Українформ» тощо).

Як бачимо, учасники ринку встановлюють власні вимоги використання матеріалів, на основі практики, що склалася в сфері використання публіцистичних творів у мережі Інтернет.

Підсумовуючи можна дійти таких висновків.

1. При розгляді питання необхідно розрізняти новини та публіцистичні твори, що мають новостійних характер.
2. Право на інформацію в контексті вільного отримання новин має належати суспільству, тобто не бути обмеженим, лімітованим або вимагати укладення договорів. Публіцистичні твори (статті, замітки, аналітичні огляди, інтерв'ю, коментарі, виступи, репортажі тощо) є об'єктами авторського права. Використання таких творів будь-якими особами допускається лише з дозволу автора (чи іншої особи, що має авторське право), з виплатою винагороди на основі договору, крім випадків вільного використання творів.
3. Положення щодо вільного використання творів з інформаційною метою з огляду на нечіткість формулювання деяких норм, не врахування нових тенденцій, пов'язаних з розвитком Інтернет технологій, потребують удосконалення. Для цього вважаємо за доцільне доповнити п. 3 ст. 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» положенням щодо вільного відтворення в Інтернет-ЗМІ попередньо опублікованих у друкованих чи електронних газетах або журналах статей, з поточних економічних, політичних, релігійних і соціальних питань. Норми щодо

спеціальної заборони автором доречно уточнити вказавши й інших осіб, які мають авторське право, та зазначивши, що така заборона має бути в письмовій, зокрема й електронній, формі. У п. 9 ст. 21 цього Закону слід доповнити положенням про можливість відтворення в газетах та інших періодичних, зокрема й електронних виданнях. У будь-якому випадку при внесенні

змін варто керуватися нормами, встановленими в ч. 6 ст. 15 названого Закону, згідно з якими вільне використання можливе за умови, якщо воно не завдаватиме шкоди використанню твору та не обмежуватиме безпідставно законні інтереси автора. ♦

Список використаних джерел

1. Украинские СМИ выступили против пиратства в мобильных приложениях [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://censor.net.ua/news/319863/ukrainskie_smi_vystupili_protiv_piratstva_v_mobilnyh_applikatsiyah.
2. Інтелектуальна власність: словник-довідник / за заг. ред. О. Д. Святоцького. — У 2-х т. : Том 1. Авторське право і суміжні права / за ред. О. Д. Святоцького, В. С. Дроб'язка ; уклад. : В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко. — К. : Ін Юре, 2000. — С. 194.
3. Титаренко М. Феномен публіцистики: проблема дефініції / М. Титаренко // Науковий вісник Львівського університету. — Вип. 30. — 2007. — С. 41–50.
4. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва та ін. — К. : Академія, 1997. — 752 с.
5. Про Новини Google [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://news.google.com.ua/intl/uk_ua/about_google_news.html.
6. Neighbouring Right for Newspaper Publishers in Germany Passed [Electronic resource] . — Access mode : <http://www.ulixmann.de/2013/03/27/neighbouring-right-for-newspaper-publishers-in-germany-passed>.
7. Поисковая система Yahoo не хочет платить издателям за использование новостей [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.copyright.ru/ru/news/main/2014/8/5/Yahoo_prava_izdatel.
8. Google News удаляет материалы и закрывается в Испании [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.copyright.ru/ru/news/main/2014/12/16/Google_nalog_News.
9. Испания принимает закон о «налоге на Google» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.searchengines.ru/news/archives/ispaniya_prinim.html#ixzz3B1NwmSCB.
10. Через 6 лет суды газеты Бельгии договорились с поисковиком [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.copyright.ru/ru/news/main/2012/12/17/prava_kontent_izdatel_SMI.
11. Тенденции правового регулирования новостных сервисов [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://lexdigital.ru/2012/054>.
12. U.S. Copyright Act of 1976, 17. U.S.C. §§ 101 et seq. [Electronic resource]. — Access mode : http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=177374.
13. Учебный словарь терминов рекламы и публик рилейшенз [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/lubker/6662/%D0%9B-%D0%98%D0%94>.
14. Євграфова А. О. Лід як компресована форма мовлення / А. О. Євграфова // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальная коммуникация». — Том 21 (60). — № 1. — 2008. — С. 196.
15. Зайцева-Калаур І. Межі використання авторських творів журналістів організаціями ЗМІ [Електронний ресурс] / І. Зайцева-Калаур. — Режим доступу : <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/chasopys/article/view/716/720>.

16. Афанасьєва К. О. Правове врегулювання діяльності інтернет-ЗМІ [Електронний ресурс] / К. О. Афанасьєва. — Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1439>.
17. Красноступ Г. Правове регулювання «Інтернет-засобів масової інформації» [Електронний ресурс] / Г. Красноступ. — Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/24640>.
18. Афанасьєва К. О. Авторське право та свобода інформації — дві складові одного процесу [Електронний ресурс] / К. О. Афанасьєва. — Режим доступу : http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=0CGQQFjAJ&url=http%3A%2F%2Fpravo-media.at.ua%2Ftext%2FAP_svodba_info.doc&ei=r9y8VLq6N4fiywPQ1YLIaw&usq=AFQjCNGZkP6Qs_yLsC_Jo9nOf4vov7cTA&bvm=bv.83829542,d.bGQ.

Надійшла до редакції 27.01.2015 року

Троцька В. «Налог на google» особенности использования публицистических произведений, размещенных в сети Интернет. Стаття посвящена исследованию особенностей правового регулирования правоотношений между субъектами авторского права и поисковыми агрегаторами, деятельность которых связана с воспроизведением или ссылкой на публицистические произведения, размещенные в сети интернет.

Ключевые слова: публицистические произведения, интернет-издательства, поисковые агрегаторы, свободное воспроизведение произведений в информационных целях

Trotska V. «Google tax»: distinctions of using journalistic works placed on the Internet. The article contemplates the problem aspects of legal regulation relations regarding the reproduction of the exploratory aggregators of journalistic works previously published in the mass media or on the websites of the publishers.

The author explores such terms as: «journalistic works», «news», and points at the difference between these terms. The author notes that one should distinguish between news and journalistic works, which has the news character. An access to information published in the news, should belong to society, *i.e.* to be free. However, the right of journalistic works (articles, notes, analytical reviews, interviews, commentaries, speeches, reports, etc.) belongs to authors or other copyright holder. The protection of Copyright in journalistic works prescribed by the law of different countries.

The article contemplates features of using journalistic works in the Internet. For this purpose, the author analyzes the laws of foreign countries, including Spain and Germany legislation, which mass media called «Google tax» or «Google law». Also the author explores the judicial practice solution of the disputed issue in the article with UK and USA publishers and Dutch company called «Meltwater». The author analyzes the decisions that have been taken in these judicial cases.

The author places special emphasis to free-of-use features of the journalistic works placed in the Internet for information purposes. For this he explores norms of the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights» in the context of reproduction articles of the exploratory aggregators.

This article describes norms that need to be improved in connection with the development of new forms of operational support readers the news materials.

Based on undertaken study, the author concludes that the reproduction articles of the exploratory aggregators is not covered by the free use of works provided for in the law.

The author gives the real-world example of news agencies. These agencies placed the rules of reproducing articles on their websites. The author describes in details the basic requirements specified in those rules.

At the end of the article the author concludes and gives proposals for improvement of the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights».

Key words: journalistic work, Internet-publishing, search engines, free reproduction with informational aim